

Nag-unang Sinemanang Magasin Sa Binisaya

Bisaya

Mayo 1, 2019

Karon,
Available na sa
National Bookstores
ug Merriam &
Webster Bookstores
Nationwide!

Mantayupan Falls: PAGHANGOP SA MGA GASA SA BARILI

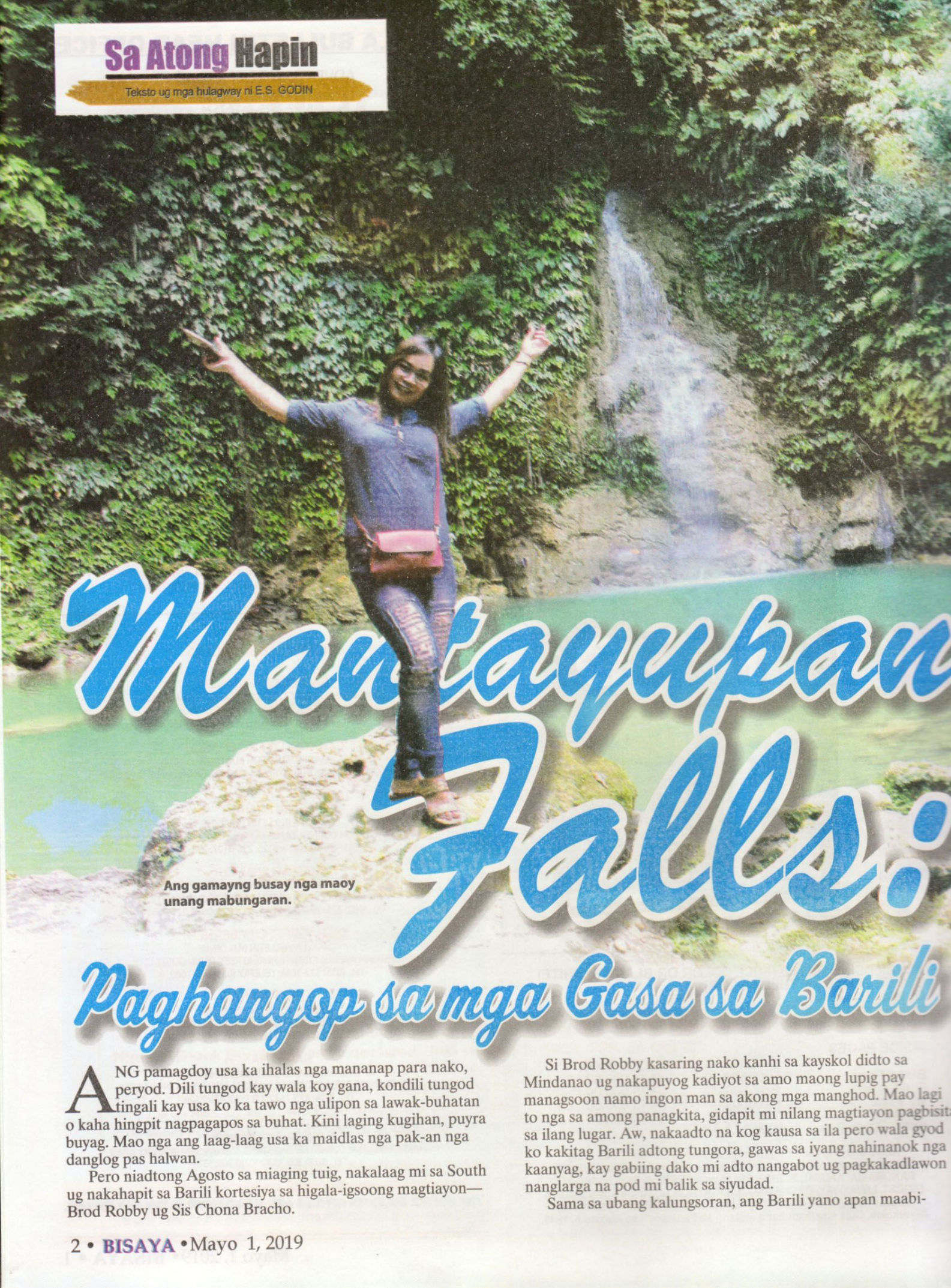
Ni E.S. GODIN

MANILA
BULLETIN
PUBLISHING

9 771016 023224
ISSN 0116-23-22

EESM
E-Services & Marketing
Telephone: (02) 436-1882 / (02) 4728
City: 09052849254

A woman with long dark hair, wearing a blue t-shirt, dark jeans, and a pink crossbody bag, is posing on a large, light-colored rock. She has her arms raised in a 'V' shape. Behind her is a lush green forest with a waterfall cascading down a rocky cliff into a pool of greenish water. The scene is bright and scenic.

Mantayupan Falls:

Ang gamayng busay nga maoy unang mabungaran.

Paghangop sa mga Gasa sa Barili

ANG pamagdoy usa ka ihalas nga mananap para nako, peryod. Dili tungod kay wala koy gana, kondili tungod tingali kay usa ko ka tawo nga ulipon sa lawak-buhatan o kaha hingpit nagpagapos sa buhat. Kini laging kugihan, puyra buyag. Mao nga ang laag-laag usa ka maidlas nga pak-an nga danglog pas halwan.

Pero niadtong Agosto sa miaging tuig, nakalaag mi sa South ug nakahapit sa Barili kortesiya sa higala-igsoong magtiayon—Brod Robby ug Sis Chona Bracho.

Si Brod Robby kasaring nako kanhi sa kayskol didto sa Mindanao ug nakapuyog kadiyot sa amo maong lupig pay managsoon namo ingon man sa akong mga manghod. Mao lagi to nga sa among panagkita, gidapit mi nilang magtiayon pagbisita sa ilang lugar. Aw, nakaadto na kog kausa sa ila pero wala gyod ko kakitag Barili adtong tungora, gawas sa iyang nahinanok nga kaanyag, kay gabiing dako mi adto nangabot ug pagkakadlawon nanglarga na pod mi balik sa siyudad.

Sama sa ubang kalungsoran, ang Barili yano apan maabi-

Ang magtiayong Robby ug Chona.

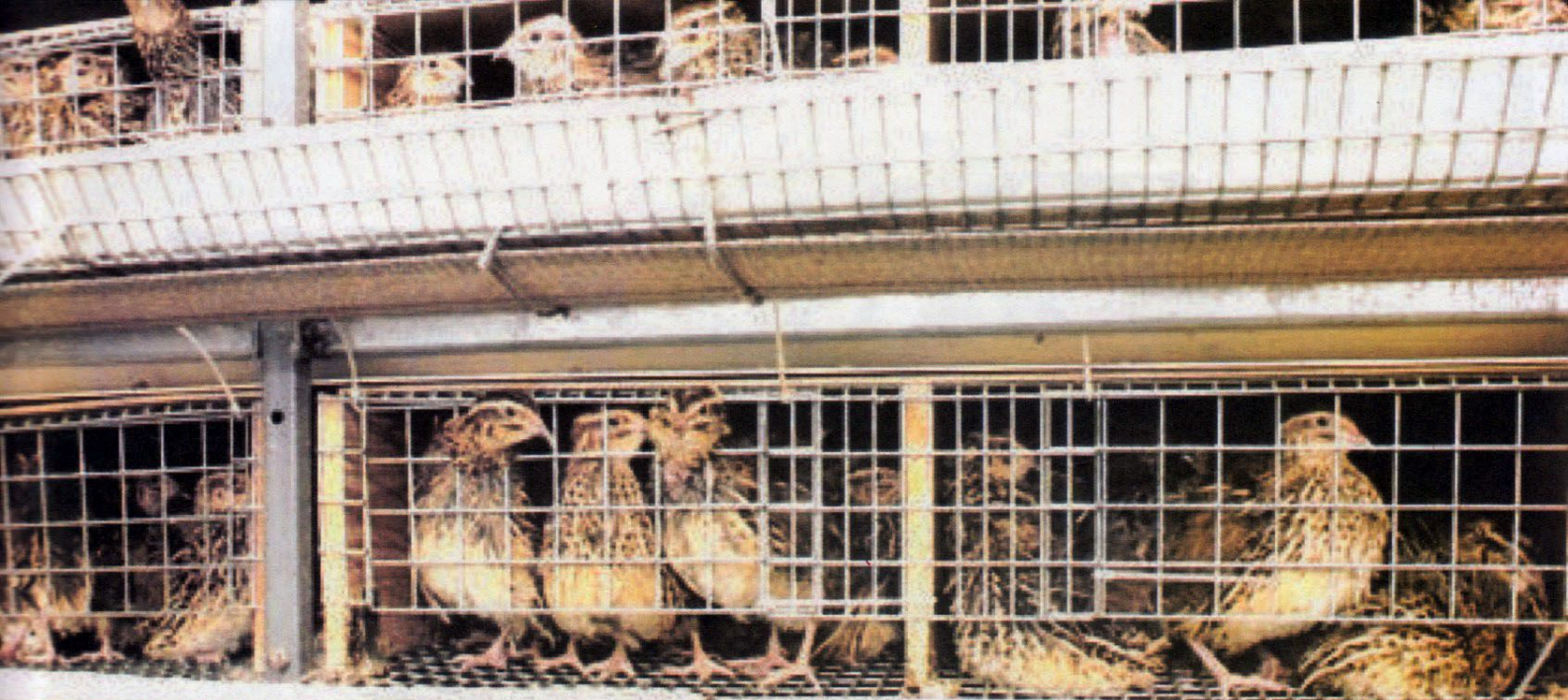

Ang wanang sa Busay Mantayupan.

abihon. Hilom kining nanginabuhi sa panguma ug panagat, sa akong tan-aw, nga maila sa ilang mga produktong masud-ong sa ilang gamayng merkado.

Sanglit nahiluna ubay sa *coastline* atbang sa Isla sa Negros, ang Barili abunda usab sa lab-as nga mga sud-anong gasa sa dagat. Bubarato pa ang isda ug ang mga kilawonon nanagpitok-pitok pa ang mata sa kapresko. Ang ilang mga abot sa uma dasok usab— nagpasabot nga ang banika wala magpapiri pagpaambit sa iyang grasya. Hawod didto ang ilang inasal nga manok-bisaya, nga matod pa, mapalit sa tanang adlaw.

Gani, dunay kapunungan didto sa mga mag-uuma nga

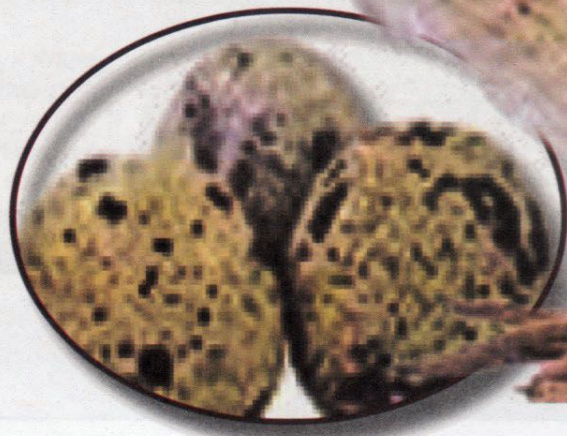
YANONG GIYA SA PAGPAMUHI OG BUNTOG

Ni INNO DALISAY

ANG pagpamuhi og buntog usa usab sa mga maayong kahinguhaan. Ang itlog sa pugo o buntog daghan og kagamitan maong halinon kini. Lamian kining pangasogol sa mga sud-an sama sa pansit, adobo, tsapsuy, ubp. Nagasilbi usab kini isip pang-adorno (*decorative*) sa mga sud-an.

Ania ang yanong mga paagi sa pagpamuhi og buntog.

Kon magsugod ka sa *pullets* (dumaga o mangitlogay na nga buntog) patuktoka sila sa *standard broiler starter mash* nga nagbaton og 21 porsento nga *crude protein*. Kon walay ingon niini, sahogan ang duha ka bahin sa *starter mash feed*

Balaod ug Kamatuoran

Ni Atty. Ver Quimco

Kaso Bk. Pres. Xi Jinping sa China, Modulot Ba o Suntok Lang sa Buwan?

DAGHAN ang nangyam-id kay wala kunoy kapuslanan ug suntok lang sa buwan ang kasong gipasaka nila ni kanhi Ombudsman Conchita Carpio Morales ug kanhi Foreign Affairs Secretary Albert Del Rosario didto sa International Criminal Court batok sa Presidente sa China nga si Xi Jinping. Ang maong kaso nga nagpasangil kang Jinping sa krimen batok sa katawhan tungod sa paggamit sa iyang gahom isip pamuno sa maong nasod pagyatak sa soberanya ug pag-ilog sa dili na malalis nga katungod sa Pilipinas sa South China Sea, pagyatak sa katungod sa mga mangingisdang Pilipinhon diha sa paghulga ug pagdili kanilang mangisda, labaw pa sa paggun-ob ug pagpatay sa kinaiyahan sa maong dagat diha sa paghimo og artipisyal nga isla nga giangkong na niining teritoryo.

Mismo si Presidente Duterte ang mikomentaryo sa pag-ingon nga angay hinumdoman nila ni Morales nga ang China dili membro sa International Criminal Court. Nga ang ICC makaimbestigar ug makasilot lamang sa mga nasod ug opisyal kon ang maong nasod nagpasakop niini.

Sa laing bahin, niadtong miaging semana pa lang baya gyod maoy pag-epekto sa notisya sa Pilipinas ngadto sa maong pangkalibotang hukmanan nga moundang ug mogawas na gikan sa pagka sakop niini. Mapaabot pa kaha nga tagdon sa International Criminal Court ang maong reklamo nga naglambigit na man kini karon sa mga nasod nga dili na sakop sa maong hukmanan?

Tinuod, ang si bisan kinsang suheto sa balaod sa Public International Law, maghunahuna na

Gani, kon gusto natong matabangan si Duterte nga nahimutang sa kiwaw kaayo nga kahimtang karon ug dili makatingog batok sa China ning maong isyu, kita ang motingog ug mopadayag sa pagsupak nga dili niya mapadayag tungod sa iyang diplomasyang gisunod uban sa China.

karon nga mahimong mabasura lang kining maong kaso tungod niining maong teknikal nga isyu. Apan kita nagtuo nga hamulag sa legal ug teknikal nga isyu dako ug bug-at kaayo ang puwersa niining maong kaso. Atong gikahimuot nga

taliwala sa kahilom ug daw pagsurender na lang sa Pilipinas sa klarong abuso ug tinonto sa China sa pag-ilog sa teritoryo niini sa South China Sea; sa daw pagyukbo na lang sa atong gobyerno sa pagtampalas ug pagtamak sa China sa katungod niini nga gipalig-on mismo sa International Arbitral Tribunal sa hukom niini nga nagdeklarar nga ilegal ug wala gyoy basehan ang *claim* sa China sa Spratlys Island, naa pa gyoy mga tawo ug grupo nga mingtingog ug ming-isa ning maong isyu.

Dili nato mapugngan ni mabasol si Duterte sa iyang baroganan sa pagpakigsuod sa China bisan pa niining maong pagtampalas nila sa Pilipinas. Siya ang presidente sa nasod ug iyang awtoridad ang paggamit og diskarte sa diplomasya ug ekonomiyahong mga estratehiya unsaon pagresolba niini, labi na sa pagpahimulos sa kahigayonan sa mga nakabaton og ekonomiyahong benepisyo gikan sa China.

Apan wala kini magpasabot nga itumod na lang gyod ang katungod sa Pilipinas sa maong teritoryo ug dili na mopalag ug moprotesta kay mahadlok sa gidak-on sa China ug mahadlok nga mahikaw niini ang maong mga benepisyo. Wala kini magpasabot nga manghilom na lang tang katawhan ug pasagdan ang gihimong tinonto ug pamentaha sa nasod sa China. Kon maingon, basig mahigmata na lang kita usa ka buntag nga dili lang kay ang Spratlys ang gisakmit sa China kondili ang tibuok nang nasod.

Maong angay lang nga suportahan sa tanang katawhan kining legal nga aksiyon nga gipangunahan nila ni kanhi Ombudsman Conchita Carpio Morales ug kanhi Foreign Affairs Secretary Albert del Rosario batok sa China didto sa International Criminal Court. Angay suportahan ang tanang grupo ug sektor nga nagporsegir sa pagsinggit batok sa gihimong pangabuso sa China sa West Philippine Sea. Dili kini angay sabligan og bulok sa politika.

Si bisan kinsang Pilipino, nagsuporta man siya o wala ni Presidente Duterte, kinahanglang mohugop niining maong adbokasiya. Gani, kon gusto natong matabangan si Duterte nga nahimutang sa kiwaw kaayo nga kahimtang karon ug dili makatingog batok sa China ning maong isyu, kita ang motingog ug mopadayag sa pagsupak nga dili niya mapadayag tungod sa iyang diplomasyang gisunod uban sa China.

Dili angay kamenosan ug ingnon nga kasong walay kapaingnan kining legal nga aksiyon nga gihimo ni kanhi Ombudsman Conchita Carpio Morales ug mga kauban. Sa tinuod lang, unsa man ang dangatan ning maong kaso ngadto sa ICC, dako na kaayo kining butang aron mapatin-aw sa tibuok kalibotan ang kabuang ug abuso sa China. Bisn pa og mabasura kini sa ICC, dako na kaayo kining tampo aron mapadayon pagporsegir ug mapugngan ang China sa tin-aw kaayo niining paghari-hari ug pagpangabuso batok sa interes dili lamang sa Pilipinas kondili sa uban pang mga nasod nga nag-*claim* sa ubang mga teritoryo sa West Philippine Sea.

Dako kaayo nga benepisyo alang sa nasod ang gihimong padayong pagsukna sa pangabuso ug pagpangilog sa China sa mga teritoryo sa Pilipinas nga gipangunahan karon ni kanhi Ombudsman Morales ug kaubanan. Angay silang pasalamatang ug suportahan ug dili angay sabligag kolor sa politika ang ilang gihimo. Kon wala pa kining mga tawhana, kinsa na lang kaha

ang motingog ug mobuyag sa pangabuso ug pamentaha sa China batok sa Pilipinas? Unsa na kaha kadako ug kagrabe ang dugang paghari-hari sa bentahoso kaayong panggobyerno sa China nga klarong nagpahimulos sa pagpakig-amigo ni Duterte ngadto kanila?— **B**

Legal Information

PANGUTANA: Mahimo bang gilayon makapakanaog og *warrant of arrest* ang hukmanan batok sa usa ka akusado nga gisumbong sa piskaliya sa krimen nga pamun-og diin ang *medical certificate* nagpakita nga maayo ang bun-og sulod lang sa 30 ka adlaw?

TUBAG: Dili. Ang pamun-og diin maalim ang bun-og sa dili molapas og 30 ka adlaw giila lang isip krimen nga *less serious physical injuries* diin ang silot dili molapas sa unom ka bulang pagkabilanggo. Base sa mga lagda sa Rules of Summary Procedure nga maoy tamdanan sa paghusay ning maong kaso, dili mahimo nga makapakanaog og *warrant of arrest* ang huwes sa dili pa mahukman ang akusado gawas kon dili motuman sa order sa korte.

sugilanon ni TO-IMBONG

Siya mitan-aw sa sakit ni Hari Fernando ug misulti nga ang maong balatian mabug-at ug usa day tambal nga mao ang langgam nga Adarna...

(Napatik, Pebrero 1, 1937)

(Gula 1)

SA batan-on pa ang kalibotan, nagmando sa Ginghamian sa Berbania si Hari Fernando ug ang iyang maanyag nga asawa, si Hara Valeriana. Sila may tulo ka anak nga lalaki: si Don Pedro, Don Diego, ug Don Juan. Si Hari Fernando nahigugma sa iyang mga anak apan sa tutulo ka ambongang prinsipe, ang labi niyang pinangga mao ang kamanghoran, si Don Juan.

Usa niana ka gabii, si Hari Fernando nagdamgo nga si Don Juan gituklo sa liog sa duha ka tawo ug dayon gihulog sa usa ka halawom ug mangitngit nga lungag sa yuta. Sa pagmata sa hari pagkabuntag, siya naguol kon unsay tilimad-on sa iyang makalilisang damgo.

Hinikay ni Jose Velez Yasay

ANG LANGGAM ADARNA

R10
R10V
4/6/19

Sa Likod sa Akong Kaisipan: Hunasan sa Maktan, 27 Abril 1521

Usa lang ka kilab sa kampilan— ug
Wala na. Kaaging gisugid sa lapoy
Nga mga kilumkilom sa mga tuig...
Nahinumdoman bisan sa huyuhoy

Ug nangayog sumpay sa panahon.
May nahinumdoman ka pa ba
Sa mga dagwayng wa mapintal
Sa mga pulong; sa kaisog nga

Nakapatuybog daghang bantayog?
Ang gipadayag sa mga suwab didto
Sa Maktan makausa, may sumpay: sa
Pugad Lawin, Tirad Pass, Bataan, Edsa!

Di mawani ang kaagi bisan wa masulat
Kini tipik na sa diwa ta ug alampat!

RIC PATALINJUG
Dakbayan sa Talisay

Sa Sunod Gula

Balak Kabling Mikilab

Naghinubay ko
sa gintang sa mga
nahibilin ug mibiya
/ Sa bukubuko
ug pultahan,
sa karsada ug
lapalapa, sa
simbahan ug pagtuo
/ Sa tawo ug anino,
sa pagkatulog ug
damgo, sa karon ug
ugma, sa luha ug
yuta...

Sugilanon Gikan sa Horeb

Tadlas sa panaw sa kainit sa tinguha...

Sugilanon Salamin sa Kagahapon

Liyok sa mga kurbada sa gugma sa
kagahapon ug karon...